

”Kanonføde”.

I anledning af en ny kulturbevaringslov.

Af Svend Larsen, Direktør, Statsbiblioteket og Erland Kolding Nielsen, direktør, Det Kongelige Bibliotek.

Som bekendt har kulturministeren taget initiativ til, at der inden for de forskellige områder af kulturen udpeges værker af kanonisk karakter. Det har affødt megen diskussion, hvilket i øvrigt var et af formålene med initiativet. I diskussionen er der blandt andet peget på initiativets elitære karakter – og netop på den baggrund er der grund til at minde om et andet af kulturministerens initiativer, som vedrører kulturbevaring i bred forstand. D. 1. juli træder en nye lov om pligtaflevering i kraft, og med den sikres det, at alle værker der udgives i Danmark indsamles og bevares for eftertiden, uanset hvilket medie det udgives på, og uanset om det umiddelbart synes at have nytte eller værdi.

En kanon inden for et område udpeger værker, som har blivende værdi og som derfor rager op over andre værker. Men for at være fremragende, skal der være noget at rage op over. Man kan anlægge en økologisk betragtning: de store træer forudsætter en underskov af mindre vækster. På samme måde som de mindre vækster i naturen er en del af et økosystem, er de mindre betydningsfulde værker en del af kulturarven. Vi fejrer H. C. Andersen og Søren Kierkegaard, fordi deres værker har bestået tidens test og er mere værdifulde end mange af de tekster, der blev udgivet i deres samtid. Men afsættet for nogle af deres værker er samtidige tekster, som i dag er glemte. Disse glemte værker kan være vigtige for at forstå de store værker, og de er en del af kulturarven, som de to nationalbiblioteker: Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket har til opgave at sikre adgang til for alle.

Pligtaflevering som kulturbevaringsaktivitet har en lang historie i Danmark. De første regler blev udformet i 1697. Den nye lov som nu træder i kraft adskiller sig fra de tidligere love ved at omfatte alle typer værker. Loven omfatter selvfølgelig trykte værker som bøger og tidsskrifter, men også musikudgivelser og film. Radio- og tv-udsendelser er i 20 år blevet indsamlet og bevaret af Statens Mediesamling i Statsbiblioteket, men først nu kommer der et specifikt lovgrundlag for denne del af kulturbevaringen. Det helt nye er, at også digitale værker skal sikres for eftertiden. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket skal sikre den digitale kulturarv ved at ”høste” de danske dele af internettet. Mange værker findes kun på nettet, og dette materiale vil i fremtiden være en vigtig kilde til viden om vores tid. Den nye lov sikrer dette dokumentations- og informationsmateriale for eftertiden, og Danmark er et af de få lande, der ved ny lovgivning nu har sørget for, at de nationale kulturinstitutioner systematisk indsamler den digitale kulturarv.

Nyt er det også, at man med den nye lov har opgivet princippet om, at alle udgivne værker skal pligtafleveres. Således vil der kun blive indsamlet eksemplarer af lokale radio- og tv-udsendelser. Det vil ske ved, at der indsamles udsendelser for én uge om året. Også for internetmateriale bliver der tale om en selektiv indsamling. Kort fortalt sker indsamlingen ved, at en maskine ”høster” de steder på nettet, der ender med ’.dk’. Der vil dels ske en ”tværsnitshøstning” af alle disse netsteder fire gange om året, dels vil 80-100 udvalgte netsteder blive høstet kontinuerligt. Denne indsamlingsstrategi skal sikre, at man både får de værker, der vil komme med i en fremtidig kanon, og det, som danner ”fødekæden” for sådanne værker.

Opgaven for de to biblioteker er at indsamle og bevare et bredt udsnit af udgivne værker i form af tekst, lyd og/eller billeder uanset kvalitet. Kun på den måde kan eftertiden danne sig et billede af vores tid. Formålet med pligtafleveringsloven er bevaring af kulturarven og ikke at sikre de to biblioteker gratis materiale, endstige at stille pligtafleverede værker til rådighed på vilkår, som vil påføre producenter og udgivere urimelig konkurrence. Der er derfor en del begrænsninger i publikums adgang til det aktuelle materiale, der indsamles. Det gælder specielt digitale udgivelser og materiale fra internettet, hvor både ophavsret og persondatalovgivning giver en række begrænsninger. Der relativt gode muligheder for at bruge materialet til egentlig forskning, mens adgangen i øvrigt vil være begrænset. Det er den pris, der skal betales på kort sigt for at sikre kulturarven på længere sigt. Det er en pris, der nok er værd at betale, og der er grund til at markere den nye lovs ikrafttræden. Loven er udtryk for rettidig omhu for kulturarven i bred forstand.

Der er grund til at lykønske Danmark med, at vi nu er kommet så langt.